

STRESZCZENIE (PL)

Niniejsze badanie dotyczy wczesnych predyspozycji do dysleksji u dzieci w wieku przedszkolnym z Republiki Kosowa i Polski, koncentrując się na potencjalnych wpływach kulturowych i środowiskowych na dysleksję. Badanie obejmuje dwie fazy, oceniając tę samą kohortę dzieci na dwóch różnych etapach. W pierwszej fazie 88 dzieci w wieku 4 i 5 lat zostało ocenionych za pomocą baterii 12 podtestów zaprojektowanych do pomiaru wskaźników dysleksji. Stwierdzono znaczące różnice między grupami w zakresie umiejętności językowych. W zakresie rozumienia kosowskie dzieci uzyskały wyższe wyniki niż polscy rówieśnicy w obu fazach ($t(72.46) = -4.77, p < .001, d = 1.04$; $t(57.13) = -4.70, p < .001, d = 1.03$). Umiejętności fonologiczne w fazie 1 również faworyzowały dzieci z Kosowa ($t(86) = -3.91, p < .001, d = .84$), podczas gdy różnice w fazie 2 były nieistotne. Umiejętności kopiowania różniły się tylko w fazie 1 ($t(86) = -2.81, p = .006, d = .60$). W zadaniach polegających na opowiadaniu historii kosowskie dzieci produkowały istotnie więcej słów w fazie 1 (Obrazek 1: $t(86) = -2.85, p = .005, d = .61$; Obrazek 2: $t(86) = -4.08, p < .001, d = .87$) i w fazie 2 (Obrazek 2: $t(58.53) = -3.00, p = .004, d = .66$). Analizy korelacyjne wykazały umiarkowane powiązania między fazą rozumienia 1 i fazą rozumienia 2 ($r = .39, p < .001$) oraz z fazą kopiowania 1 ($r = .30, p < .01$). Umiejętności fonologiczne wykazywały słabe lub nieistotne korelacje. Analizując według kraju, polskie dzieci wykazały istotną ujemną korelację między rozumieniem a umiejętnościami fonologicznymi w fazie 2 ($r = -.37, p < .05$), podczas gdy dzieci z Kosowa wykazały istotną dodatnią korelację między fazami rozumienia ($r = .35, p < .05$). Transformacja Z Fishera potwierdziła, że różnica w sile korelacji między krajami była statystycznie istotna ($Z = -2.95, p = .003$). Analiza regresji wykazała, że tylko rozumienie w wieku 4-5 lat istotnie przewidywało rozumienie w wieku 6-7 lat ($\beta = .32, t = 2.97, p = .004$; $R^2_{adj} = .16$). Ani umiejętności fonologiczne, ani umiejętności kopiowania nie prognozowały znacząco wyników w późniejszych fazach ($p > .05$). Wyniki te potwierdzają hipotezę, że wczesne zdolności rozumienia są wiarygodnym predyktorem późniejszego rozwoju językowego i podkreślają potrzebę stosowania wrażliwych kulturowo narzędzi do wczesnych badań przesiewowych. Wyniki te dostarczają cennych danych dla poprawy strategii wczesnej interwencji i standaryzacji diagnostyki logopedycznej w różnych środowiskach językowych.

Słowa kluczowe: predyspozycje do dysleksji, dysleksja, Kosowo, Polska, logopedia